

Na osnovu člana 35. stav 1. podstav 1.1. Zakona br. 03 / L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, br. 10/16. avgusta 2010.), člana 4. stav 4. člana 13. stav 13.1. podstav (a), u vezi sa članom 15. stav 15.7. podstav (e), člana 20. stav 20.1. podstav (a) i člana 22. stav 22.7. podstav (e), Zakona br. 04 / L-101 o penzijskim fondovima Kosova (Službeni list Republike Kosovo, br. 10/8. maj 2012.), kao i u skladu sa članom 11. Zakona br. 05 / L-116 o izmenama i dopunama Zakona br. 04 / L-101 o kosovskim penzijskim fondovima, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04 / L-115 i Zakonom br. 04 / L-168, Odbor Centralne banke je na sastanku održanom 29. juna 2017. godine odobrio ovu:

**UREDBU
ZA UNUTRAŠNJU KONTROLU I UNUTRAŠNJU REVIZIJU
PENZIJSKIH SREDSTAVA**

Član 1.

Svrha i delokrug

1. Svrha ove Uredbe je da pruži osnovne principe o organizaciji i funkcionisanju unutrašnjih kontrola i funkciji unutrašnje revizije penzijskih fondova.
2. Ova Uredba se primenjuje na Kosovski fond za penzijsku štednju, dopunske penzijske fondove poslodavaca i pojedinačne dopunske penzije (u daljem tekstu: penzijski fondovi) licencirana od strane CBK-a za rad u Republici Kosovo.

Član 2.

Definicije

1. Svi izrazi u ovoj Uredbi imaju isto značenje kao izrazi definisani u članu 1. Zakona br. 04 / L-101 o kosovskom penzijskom fondu ili sa sledećim definicijama u svrhu ove Uredbe:

„Funkcija unutrašnje revizije ” - podrazumeva nezavisnu, objektivnu i savetodavnu aktivnost, uspostavljenu radi povećanja vrednosti i poboljšanja poslovanja penzijskog fonda. Ova funkcija pomaže penzijskom fondu u postizanju njegovih ciljeva pružajući sistematski i disciplinovan pristup proceni i poboljšanju efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrolom i procesima upravljanja.

„Sistem unutrašnje kontrole” - podrazumeva proces koji je pod uticajem upravnog odbora, viših rukovodilaca i drugog osoblja, koji je uspostavljen za pružanje razumne sigurnosti u vezi sa postizanjem efektivnosti i efikasnosti poslovanja, zaštitu penzijskih sredstava, pouzdanosti izveštavanja i usklađenosti sa važećim zakonima i uredbama.

„Nadležnost” - podrazumeva posedovanje i korišćenje odgovarajućeg znanja, veština i iskustva u vršenju revizijske delatnosti.

„Integritet” - podrazumeva iskrenost, objektivnost, sposobnost i izbegavanje sukoba interesa u vršenju svojih funkcija.

„Nezavisnost i objektivnost” – podrazumeva činjenicu da aktivnost unutrašnje revizije treba da bude nezavisna i unutrašnji revizori treba da budu objektivni u obavljanju svojih poslova.

„Viši rukovodioci” - podrazumeva generalnog direktora, zamenika/e generalnog direktora.

„Rukovodstvo” - podrazumeva lica koja nisu visoki rukovodioci, ali koji imaju rukovodeće položaje ili imaju podređene kojima upravljaju.

„Operativni rizik” - podrazumeva rizik koji proizilazi iz neprikladnih ili neadekvatnih unutrašnjih procesa izazvanih od ljudi, sistema i spoljnih događaja. Operativni rizik uključuje pravni rizik, ali isključuje strateški i rizik od reputacije. Pravni rizik uključuje, ali nije ograničen na, izlaganje novčanim kaznama, kaznama ili kaznenim merama koje proizilaze iz postupaka nadzornika, kao i bilo koja druga vrsta sporazuma sa strankama pojedinačno. Iako rizik od reputacije i strateški rizik nije lako prepoznati, od penzijskog fonda se očekuje da razvija tehnike za upravljanje svim aspektima rizika.

Član 3.

Zahtevi za unutrašnje kontrole

1. Upravni odbor i viši rukovodioci penzijskog fonda treba da obezbede uspostavljanje zdravog sistema unutrašnje kontrole u cilju održavanja pouzdanog finansijskog izveštavanja, sprovođenja unutrašnjih politika, sprečavanja gubitaka, razvijanja razboritog poslovanja i promovisanja stabilnosti u finansijskom sistemu Republike Kosova.
2. Ciljevi sistema unutrašnje kontrole trebalo bi da budu sprečavanje prevara, zloupotreba i neprimerenog ponašanja, kao i smanjenje drugih rizika sa kojima se penzijski fond suočava:

- 2.1. obezbeđuju razvoj aktivnosti penzijskog fonda u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim aktima, kao i sprovođenje internih akata, odobrenih od strane upravnih organa penzijskog fonda;
- 2.2. obezbeđuju identifikaciju, merenje i praćenje nivoa rizika, kao i njihovo efikasno sprečavanje i upravljanje;
- 2.3. pružaju adekvatne, tačne i pouzdane informacije o finansijskom stanju penzijskog fonda, kao i upravljanje u skladu sa procedurama penzijskog fonda;
- 2.4. obezbeđuju praćenje sprovođenja politika penzijskih fondova, procenjujući stepen ostvarenja ciljeva izraženih u ovim politikama;

3. Efikasan sistem unutrašnje kontrole sastoji se od sledećih međusobno povezanih komponentata:

- 3.1. nadzor od strane upravnog odbora i viših rukovodilaca;
- 3.2. prepoznavanje i procena rizika;
- 3.3. kontrola aktivnosti i podela zadataka;
- 3.4. informisanje i komunikacija; i
- 3.5. praćenje aktivnosti i ispravka nedostataka.

Član 4.

Nadzor od Upravnog odbora i viših rukovodilaca

1. Upravni odbor i viši rukovodioci su odgovorni za poštovanje visokih etičkih standarda i integriteta i osiguravaju da svo osoblje razume svoju ulogu u procesu unutrašnje kontrole i da će u potpunosti biti uključeno u proces.
2. Upravni odbor ima krajnju odgovornost da osigura da rukovodstvo penzijskog fonda instalira adekvatan, efikasan i efikasan Sistem unutrašnje kontrole i najmanje jednom godišnje procenjuje učinak Sistema unutrašnje kontrole.
3. Specifični zadaci Upravnog odbora u oblasti unutrašnje kontrole su:
  - 3.1. odobravanje i preispitivanje, najmanje jednom godišnje, važnih politika penzijskog fonda;
  - 3.2. osiguravanje uspostavljanja i održavanja adekvatnog i efikasnog sistema unutrašnje kontrole koji bi trebalo da se preispita najmanje jednom godišnje;
  - 3.3. odobravanje politika za definisanje granica nadležnosti, njihovo delegiranje i podela odgovornosti za zaposlene u penzijskom fondu;
  - 3.4. odobravanje internih politika za praćenje rizika i procenu efikasnosti postupaka i metoda za njihovo upravljanje;
  - 3.5. osiguranje načina prijavljivanja nedostataka (neadekvatnosti), identifikovanih u sistemu unutrašnje kontrole penzijskog fonda;

- 3.6. odobravanje etičkog kodeksa i odobravanje politika ili procedura za rešavanje sukoba interesa za zaposlene u penzijskim fondovima; i
  - 3.7. uspostavljanje odbora za reviziju u skladu sa zahtevima člana 11. Zakona br. 05 / L-116 o izmenama i dopunama Zakona br. 04 / L-101 o kosovskim penzijskim fondovima, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04 / L-115 i Zakonom br. 04 / L-168;
4. Viši rukovodioci su odgovorni za organizacione i proceduralne kontrole penzijskog fonda, osiguravajući integritet unutrašnjih kontrola i uspostavljajući efikasan tim za upravljanje, koji se odlikuje odgovarajućom kulturom i odgovornošću;
5. Specifični zadaci viših rukovodilaca u oblasti unutrašnje kontrole su:
    - 5.1. sprovođenje strategije i politika koje je odobrio Upravni odbor;
    - 5.2. razvoj procesa koji identifikuju, mere, nadziru i kontrolišu rizike izazvane penzijskim fondom;
    - 5.3. održavanje organizacione strukture koja jasno definiše odgovornosti, ovlašćenja i odnose izveštavanja;
    - 5.4. osiguravanje da se delegirane odgovornosti efikasno ispunjavaju, uspostavljanje odgovarajućih politika unutrašnje kontrole i praćenje adekvatnosti i efikasnosti sistema unutrašnje kontrole;
    - 5.5. osiguravanje da ugovorene usluge bilo koje vrste budu sa kompanijama dobrog renomea koje imaju prikladan sistem unutrašnje kontrole. Ugovori za ove usluge treba da predviđaju da spoljni revizori, unutrašnji revizori i ispitivači CBK-a imaju pristup bilo kojoj dokumentaciji ili izvoru informacija ili sistemu koji mogu biti potrebni u obavljanju njihovih odgovarajućih funkcija.

Član 5.

Prepoznavanje i procena rizika

1. Sve materijalne rizike koji mogu imati negativan uticaj na postizanje ciljeva penzijskog fonda treba neprekidno prepoznavati i procenjivati. Ova procena treba da pokrije sve rizike sa kojima se suočava penzioni fond (uključujući rizik od ulaganja, rizik države i transfera, rizik tržišta, rizik likvidnosti, operativni rizik i rizik od reputacije).
2. Unutrašnje kontrole treba pregledati najmanje jednom godišnje kako bi se na pravi način rešili bilo koji novi i prethodno neprovereni rizici.
3. Procena rizika treba da identifikuje i uzme u obzir unutrašnje faktore (kao što su složenost organizacione strukture, priroda aktivnosti penzijskog fonda, kvalitet osoblja, organizacione promene i kretanje osoblja), kao i spoljne faktore (kao što su promenljivi ekonomski uslovi, promene u industriji i tehnološki napredak), koji mogu ugrožavati postizanje ciljeva penzijskog fonda.

4. Procenu rizika treba izvršiti na svim nivoima aktivnosti penzijskog fonda. Ova procena treba da se bavi merljivim i nemerljivim aspektima rizika i treba da odmeri troškove kontrola naspram koristi koje pružaju.

Član 6.

Kontrola aktivnosti i podela zadataka

1. Viši rukovodioci treba da uspostave odgovarajuću strukturu kontrole, sa kontrolnim aktivnostima definisanim na svakom nivou, uključujući preglede na višem nivou, odgovarajuće kontrolne aktivnosti za različita odeljenja i jedinice, fizičku kontrolu, kontrolu usklađenosti sa izloženim granicama i praćenje neusklađenosti, sistem odobrenja i ovlašćenja i sistem provere i koordinacije.
2. Kontrolne aktivnosti uključuju uspostavljanje kontrolnih politika i postupaka i proveru da li se te politike i postupci sprovode.
3. Kontrolne aktivnosti treba da obuhvate sve nivoe osoblja penzijskog fonda, od generalnog direktora do osoblja prve linije.
4. Zadaci bi trebali biti pravilno raspoređeni, a osoblju neće biti dodeljene odgovornosti koje bi mogle rezultirati sukobom interesa. Treba identifikovati, minimizirati oblasti potencijalnog sukoba interesa koja treba da budu podvrgnuta pažljivom, nezavisnom praćenju, posebno u onim slučajevima koji uključuju odobravanje i plaćanje transakcija za poslovanja penzijskih fondova, procenu i praćenje izbora fondova investicija ili institucija gde se dodeljuju penzijska sredstva i bilo koja druga oblast u kojoj se javljaju značajni sukobi interesa i koja nisu smanjena drugim faktorima.

Član 7.

Informisanje i komunikacija

1. Uprava treba da prikuplja, evidentira i održava adekvatne i sveobuhvatne unutrašnje finansijske podatke, kao i one poslovanja i usklađenosti, kao i informacije o spoljnom tržištu u vezi sa događajima i uslovima koji su relevantni za donošenje odluka. Informacije moraju biti pouzdane, pravovremene i dostupne, kao i održane u doslednom formatu.
2. Trebali bi biti uspostavljeni pouzdani informativni sistemi koji bi pokrivali sve relevantne aktivnosti penzijskog fonda. Ovi sistemi, uključujući one koji drže i koriste elektronske podatke, moraju biti zaštićeni, nezavisno nadgledani i podržani odgovarajućim planovima u vanrednim situacijama.

3. Uprava treba da održi efikasne kanale komunikacije kako bi osiguralo da osoblje u potpunosti razume i podržava politike i postupke koji utiču na njihove dužnosti i odgovornosti i da se druge relevantne informacije dostavljaju odgovarajućem osoblju.

Član 8.

Praćenje aktivnosti i ispravka nedostataka

1. Uprava treba da kontinuirano prati razvoj i ukupnu efikasnost unutrašnjih kontrola penzijskih fondova. Praćenje ključnih rizika trebalo bi da bude deo svakodnevnih aktivnosti. Zapisnici sa sastanaka upravnog odbora treba da evidentiraju usvojene odluke u vezi sa nedostacima unutrašnje kontrole.
2. Penzijski fondovi putem internih pravila treba da uspostave jasne linije odgovornosti za svaku aktivnost. Pregled ovih pravila trebalo bi da se vrši na godišnjoj osnovi, a svi nedostaci treba da se prijavljuju upravi, revizorskom odboru i upravnom odboru.
3. Unutrašnja kontrola penzijskog fonda dopunjena je unutrašnjom revizijom, koja ocenjuje sistem unutrašnje kontrole penzijskog fonda.

Član 9.

Funkcija unutrašnje revizije

1. Unutrašnja revizija, kao nezavisan proces i delatnost sa svoje tačke gledišta, ocenjuje funkcionisanje sistema unutrašnje kontrole i usklađenost sa utvrđenim politikama i procedurama penzijskog fonda. Proces revizije pomaže višem rukovodstvu i upravnom odboru u ispunjavanju njihovih odgovornosti.
2. **Opšti principi funkcionisanja unutrašnje revizije** – Unutrašnja revizija treba da se sprovodi i zasniva na principu:
  - 2.1. **Nepriistrasnosti**, koji podrazumeva objektivno, transparentno i istinito prikazivanje svih činjenica i okolnosti, povezanih sa delatnošću javno revidiranog subjekta, bez uticaja ličnog interesa ili stavova trećih lica;
  - 2.2. **Integriteta**, koji podrazumeva iskrenost, objektivnost, sposobnost, izbegavanje sukoba interesa u vršenju revizorske delatnosti;
  - 2.3. **Nezavisnosti i objektivnosti**, koji podrazumevaju nezavisnost u vršenju revizorske delatnosti i davanju mišljenja o objektivnim presudama tokom sprovođenja revizija;
  - 2.4. **Profesionalizma i kontinuiranog profesionalnog razvoja**, koji zahteva sprovođenje standarda sa dužnom profesionalnom pažnjom, kao i stalnim naporima za stručno osposobljavanje i razvoj, podizanje i unapređivanje znanja svakog revizora.

3. Delokrug funkcije unutrašnje revizije treba uključivati:

- 3.1. reviziju i procenu adekvatnosti i efikasnosti sistema unutrašnje kontrole;
  - 3.2. pregled i procenu primene postupaka upravljanja rizikom i metodologijom procene rizika;
  - 3.3. pregled sistema upravljanja i finansijskih informacija, uključujući elektronski informacioni sistem i elektronske usluge penzijskog fonda; pregled tačnosti i pouzdanosti računovodstvenih evidencija i finansijskih izveštaja;
  - 3.4. pregled sistema penzijskog fonda za procenu njegovog kapitala u vezi sa procenom rizika;
  - 3.5. pregled i procenu načina čuvanja imovine;
  - 3.6. pregled uspostavljenih sistema kako bi se osigurala usklađenost sa zakonskim i regulatornim zahtevima, kodeksom ponašanja i sprovođenjem politika i procedura; i
  - 3.7. ispitivanje pouzdanosti i tačnosti regulatornog izveštavanja i izvršavanje specifičnih revizorskih zadataka vrši se na tromesečnoj osnovi.
4. Uprava je odgovorna da osigurava da unutrašnja revizija bude u potpunosti informisana o novim kretanjima, bilo na međunarodnom ili domaćem finansijskom tržištu, učinku investicionih fondova i operativnim promenama.
  5. Svaki penzioni fond treba da ima stalnu i nezavisnu funkciju revizije kako bi ispunio svoje dužnosti i odgovornosti. Upravni odbor treba da bude odgovoran za osiguranje nezavisnosti funkcije revizije i za raspolaganje dovoljnim materijalnim i ljudskim resursima za adekvatno izvršavanje njegovih funkcija i dužnosti.
  6. Funkcija unutrašnje revizije treba da bude nezavisna od revidiranih aktivnosti i svakodnevnih procesa unutrašnje kontrole. Šef funkcije unutrašnje revizije treba da ima ovlašćenje da direktno i na sopstvenu inicijativu komunicira sa upravnim odborom ili preko odbora za reviziju, koji će takođe odlučivati o njegovoj / njenoj nadoknadi.
  7. Penzijski fond treba da ima pisani statut revizije koji izražava položaj i ovlašćenja funkcije unutrašnje revizije u instituciji, koji mora sadržati najmanje:
    - 7.1. ciljeve i delokrug funkcije unutrašnje revizije;
    - 7.2. položaj rukovodioca funkcije unutrašnje revizije u okviru penzijskog fonda;
    - 7.3. njegove nadležnosti i odnose sa drugim kontrolnim funkcijama; i
    - 7.4. odgovornosti rukovodioca funkcije unutrašnje revizije.

8. Statut revizije i sve promene na njemu moraju se izvršiti na predlog odbora za reviziju i koje treba odobriti odbor penzijskih fondova. Funkcija unutrašnje revizije treba periodično da pregleda statut revizije.
9. Statutom revizije treba definisati punu nadležnost u vezi sa pristupom i komunikacijom svakog člana ili osoblja, ispitati svaku aktivnost ili jedinicu, pružajući pristup podacima, registrima, informacijama o upravljanju i zapisnicima svih konsultativnih tela i tela koja donose odluke, u bilo koje vreme koje je važno za obavljanje njegovih dužnosti.
10. Statut treba da utvrdi rokove i uslove pod kojima funkcija unutrašnje revizije može biti pozvana da pruža konsultantske ili savetodavne usluge ili da obavlja druge specifične zadatke.
11. Članovi funkcije unutrašnje revizije moraju najmanje da ispunjavaju kvalitete i nadležnosti, kao što su opisane u nastavku:
  - 11.1. profesionalna sposobnost primene i poštovanja proceduralnih standarda i tehnika revizije;
  - 11.2. znanje i iskustvo u vezi sa međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja; i
  - 11.3. poznavanje principa upravljanja rizikom i prudencijalnih tehnika unutrašnje revizije finansijske institucije.
12. Šef funkcije unutrašnje revizije biće sa visokom etičkom i profesionalnom reputacijom i sa iskustvom u oblasti revizije.
13. Šef revizorske funkcije treba da pripremi plan revizije za dodelu i izvršavanje zadataka, kojeg će predložiti Odbor za reviziju, a odobriti Upravni odbor Penzijskog fonda. Ovaj plan treba detaljno da obuhvati trajanje i učestalost planiranog rada unutrašnje revizije, resurse potrebne za osoblje i treba da se zasniva na proceni unutrašnjih kontrola i pismenoj proceni materijalnih rizika ažuriranih svake godine.
14. Izveštaji Odeljenja za unutrašnju reviziju treba da budu predstavljeni Komisiji za reviziju, koji sadrže nalaze i preporuke, kao i odgovore viših rukovodilaca.
15. Izveštaji i radni papiri moraju se čuvati najmanje pet godina.
16. Odeljenje za unutrašnju reviziju trebalo bi da sledi svoje preporuke kako bi proverilo da su one sprovedene.

Član 10.
Ugovaranje unutrašnje revizije za posebne slučajeve

1. Penzijski fond za posebne slučajeve može ugovoriti kvalifikovanog stručnjaka za sprovođenje unutrašnje revizije za određene oblasti i aktivnosti, u slučajevima kada Penzijski fond ima deficit stručnog osoblja ili specijalizovane resurse za odgovarajuće oblasti.
2. Bez obzira na ugovorne uslove, upravni odbor i viši rukovodioci na kraju će biti odgovorni za osiguranje da funkcija unutrašnje revizije bude adekvatna i da efikasno funkcioniše.

Član 11.
Primena i korektivne mere

Kršenje odredaba ove Uredbe podleže merama predviđenim članom 33. Zakona o penzijskim fondovima.

Član 12.
Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu 15 dana nakon što je odobri Odbor Centralne banke Republike Kosovo.

Predsednik Odbora Centralne banke Kosova

Prof. Dr. Bedri Peci